

Становище

От проф. д-р Венетка Иванова Кацарска, гост - преподавател в Тракийски университет, Педагогически факултет, гр. Стара Загора

ОТНОСНО: представените материали на докторанта от СУ „Св.Климент Охридски, ФНПП **Константинос Сотириу** за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Специална педагогика”

Тема на дисертацията: „ Развитие на социални компетенции у зрително затруднени ученици”

Научен ръководител: Проф. дпн Мира Цветкова - Арсова

Становището е изготвено във връзка с определянето ми със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски за член на научното жури и на базата на представените материали - дисертационен труд с посочената по-горе тема, автореферат на труда и списъка на публикациите, свързани с темата.

Общо представяне и актуалност на изследването

Дисертационният труд, разработен от **Константинос Сотириу** под научното ръководство на проф. дпн Мира Цветкова – Арсова съдържа 312 страници, от тях 232 –основен текст. Посветен е на актуална, сложна и недостатъчно разработена тема.

Актуалността на темата се определя както от споделеното от автора схващане за изключителната значимост на социалните умения на хората, така и от обоснования факт за недостатъчната изученост и съответно - отразяването на този въпрос в литературните източници. Приемам обосновката на автора за актуалността на темата за добре аргументирана и убедителна.

Теоретична част на изследването

Теоретичната част на изследването, структурирана в първите две глави, включва както разглеждането на важни базисни въпроси (дефиниции и класификации на зрителните затруднения, процес на оценяване на потребностите, нужди на зрително затруднените, представа за себе си и самочувствие, адаптивна теория на зрително затруднените), така и въпроси, пряко отнасящи се до избраната тема (дефиниране на социалните умения и социалните компетенции, тяхното значение в детството, подобряване на социалните умения чрез игри, и др.). Авторът на дисертационния труд основателно и в съответствие с така формулираната тема, отделя специално място при разглеждането на посочените въпроси при децата и учениците.

Като цяло оценявам положително теоретичната част. Докторантът демонстрира добра осведоменост по отношение на базисните постижения, свързани с разглежданата тема. Въпросите са разработени компетентно, манифестирани са ерудираност и умения анализ на тезите на авторите на 106 литературни източници. По мое мнение, независимо от факта, че в теоретичната част е осъществен анализ, на източници, които добре отразяват досегашния теоретичен и експериментален опит по темата, списъкът на литературните източници би могъл да включва и публикации на български автори.

Концепция на изследването

Предприетото експериментално изследване е базирано на ясна концепция. Компонентите на последната (цел и задачи, хипотези, участници в изследването, методология, етични съображения) са в корелация помежду си и в съответствие с темата на дисертационното изследване. Докторантът **Константинос Сотириу** си поставя две ясни и значими цели, обозначени в съответната структурна част като една – да се установят социалните умения и компетенции на зрително затруднените ученици между 11 и 20 години, посещаващи специални и общообразователни училища и формулирането на изводи за начините за подобряването им. Тези, както отбелязах, много важни цели биха могли да се свържат по-добре и да отразят една по-глобална, включваща и двете. По-важно е, обаче, да се отбележи, че целите са в пълно съответствие с темата на изследването.

Поставените пет хипотези предпоставят едно детайлно изследване и съответно – проверка на различни предположения, което намирам за уместно. Целта и задачите кореспондират с умело избраната тема и са пряко свързани с цялостната дейност по осъществяването на дисертационното изследване. Поради това ги намирам за коректни. По мое мнение много добре е обоснован броят на участниците в изследването. Намирам този брой за съответстващ на общоприетите норми за такъв тип изследвания, свързани със зрително затруднени ученици. Бих искала да отбележа компетентното представяне на методологията на изследването. Положителна оценка заслужава и частта, отнасяща се до етичните съображения на експерименталното изследване. Известно е, че описаните въпроси от етичен характер в наши дни придобиват все по-голямо значение.

Интерпретация на резултатите

Получените резултати от експерименталното изследване са представени в четвърта глава. Анализирани са демографските данни, факторите и надеждността (комуникационните умения, избягване и справяне с конфликти, емпатия, сътрудничество, лично представяне и работа в мрежата), надеждност на вътрешната съгласуваност в скалите, както и влиянието (ефекта) на зрителните увреждания, възрастта и пола.

Изразявам мнение, че при анализа са използвани научни подходи и методи. Той е подробен, логичен и убедителен. На тази база са направени аргументирани изводи и препоръки. Чрез представения анализ на получените резултати и тяхната интерпретация аргументирано се доказват хипотезите и отхвърлят напълно или частично част от тях.

Получените резултати, тяхната интерпретация и описание в дисертационния труд е добре визуализирано чрез множество прецизно изготвени таблици и фигури. Чрез текста и визуализиращите го таблици и фигури докторантът **Константинос Сотириу** манифестира добри умения за анализ и ме убеждава в израстването си под научното ръководство на проф. дпн Мира Цветкова-Арсова до нивото на компетентен млад изследовател, което високо оценявам.

Автореферат и публикации

Авторефератът представя в синтезиран вид дисертационния труд и е подготвен в съответствие с неговото съдържание. Съответства на общите изисквания. Обемът му е леко завишен (91 страници). Вероятно докторантът е искал да представи повече информация на български език за интересуващите се. По-важно е, че авторефератът съдържа основните моменти от дисертационния труд и е отделено значително място на резултатите от изследването, изводите и приносите.

Списъкът на публикациите включва четири статии, отпечатани в периода 2015 – 2018. Всички са самостоятелно разработени, което оценявам положително. Публикациите са свързани с разработената в дисертационния труд тема. За мен те са доказателство не само за изпълнение на съответните изисквания по отношение на научната активност на докторантите, но и за увеличаващия се интерес и компетентност на докторанта. Положително оценявам и факта, че статиите са на английски език, което позволява с тях да се запознаят и специалисти, интересувани се от разглежданата тема в много страни.

Приноси

Дисертационният труд определено съдържа приноси. Формулираните от докторанта Константинос Сотириу три научни и четири практически приноси приемам като напълно съответстващи на осъщественото дисертационно изследване, отразяващи неговата цялостна стойност и значими не само за Гърция.

Критични бележки, препоръки и въпрос

В качеството на критични бележки и препоръки изразявам мнение, че списъкът на литературните източници би могъл да се обогати и с публикации на български автори.

Препоръчвам също и резултатите от цялостната изследователска дейност на **Константинос Сотириу** да бъдат по-широко популяризирани сред родители, учители и специалисти от различни области, интересувани се от разглежданата тема. Това би имало значение не само за тяхната информираност, но и за по-широкото и по-задълбоченото по-нататъшно

изследване от други специалисти на въпроси, свързани с тази тематика и в Гърция и в други страни.

Въпросът ми към докторант Сотириу е:

Можете ли да се ангажирате с по-нататъшна перспектива за нови изследвания, свързани с разглежданата тема и област от научното знание?

Заклучение:

Изразявам мнение, че представеният труд за обсъждане във връзка с получаването на научната и образователна степен „Доктор” напълно отговаря на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, съответния Правилник на СУ „Кл. Охридски” и предявените по-високи изисквания.

На основание изложеното и общото ми впечатление от избора на темата, умелото планиране и прецизно осъщественото изследване, от което произтичат значими изводи, полезни препоръки и ценни приноси, предлагам на членовете на научното жури с убеденост, на **Константинос Сотириу** да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика.

София, 12. 11. 2018г.

Подпис:

(Проф. д-р Венетка Ив.Кацарска)